

ВСЕУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!», ПРИСВЯЧЕНІ 90-ЛІТТЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА П. КОНОНЕНКА

31 травня 2021 р. фундатору сучасного українознавства, засновнику і першому директору Науково-дослідного інституту українознавства, голові Громадської ради з питань розвитку Науково-дослідного інституту українознавства, доктору філологічних наук, професору, академіку Академії наук вищої школи України, Української вільної академії наук (США), Міжнародної слов'янської академії, Української академії політичних наук, лауреату Міжнародної премії імені Й. Г. Гердера, літературному критику, поету та прозаїку Петру Петровичу Кононенку виповнилося 90 років.

На пошанування ювіляра Науково-дослідний інститут українознавства 1 червня 2021 р. організував Всеукраїнські наукові читання з міжнародною участю «Свою Україну любіть!», на яких науковці та освітяни України й Німеччини обговорили вагомий внесок П. Кононенка у творення сучасного українознавства, формування та становлення Інституту українознавства, актуальні питання розвитку українознавства, осмислювали й актуалізували проблеми, які турбують українське суспільство на початку ХХІ ст., та пропонували шляхи їх розв'язання.

Задля успішного проведення наукового форуму був сформований організаційний комітет. Його очолив к. і. н., директор НДІУ С. Наливайко, заступниками голови оргкомітету стали к. і. н., науковий співробітник відділу

військово-патріотичного виховання НДІУ А. Бондаренко та к. і. н., завідувач відділу української етнології НДІУ Ю. Фігурний. До оргкомітету увійшли: молодший науковий співробітник відділу української філології НДІУ Н. Безсмертна, помічник директора НДІУ Г. Богданович, к. філос. н., старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ С. Бойко, д. і. н., доцент, завідувачка відділу історичних пам'яток НДІУ І. Ворончук, к. і. н., завідувачка відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ О. Газізова, д. і. н., заступник директора НДІУ П. Гай-Нижник, завідувачка відділу кадрів НДІУ І. Дорошенко, к. і. н., завідувачка відділу історичних студій НДІУ І. Краснодемська, д. філос. н., професор, завідувач відділу військово-патріотичного виховання НДІУ В. Крисаченко, к. соц. н., доцент, завідувачка відділу філософії та геополітики НДІУ К. Настояща, завідувачка відділу інформаційного забезпечення та наукових комунікацій НДІУ Т. Ренке, науковий співробітник відділу інформаційного забезпечення та наукових комунікацій НДІУ О. Сцібан.

Оргкомітет провів низку засідань, на яких обговорювалися напрямки роботи наукового форуму, змістове наповнення та формат його проведення. Так, В. Крисаченко запропонував назвати наукові читання «Свою Україну любіть!». О. Газізова висловила слушну думку

щодо залучення до цього важливого заходу освітян не лише м. Києва, а й усієї України. С. Бойко оприлюднила цікаву думку щодо організації флешмобу привітань ювіляру. Ю. Фігурний запропонував здійснити цифровий запис виступів доповідачів і згодом оприлюднити їх у Мережі. Члени оргкомітету підтримали ці та інші пропозиції.

Треба відзначити, що підготовка та проведення Всеукраїнських наукових читань відбувалися у контексті виконання фундаментальних науково-дослідних робіт, які фінансуються з державного бюджету МОН України та виконуються науковими співробітниками НДІУ у 2021 р., зокрема: 1. «Українське повсякдення ранньомодерної доби: правові та соціальні практики» (керівник Ворончук І. О.); 2. «Етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації» (керівник Фігурний Ю. С.); 3. «Латентні західноєвропейські дискурси в українській гуманітаристичі радянської та пострадянської доби» (керівник Настояща К. В.); 4. «Російсько-українські війни початків ХХ та ХХІ століть: протистояння у цивілізаційному виборі та концептах національно-державних ідентичностей» (керівник Гай-Нижник П.П.); 5. «Гуманітарні пріоритети консолідації українського суспільства: соціально-ціннісні виміри» (керівник Крисаченко В. С.); 6. «Концепт ідентичності українства в умовах соціокультурних трансформацій: загрози національній безпеці в гуманітарній сфері» (керівник Газізова О. О.); 7. «Громада українців Криму: формування, стан, перспективи і асиміляційні загрози (кінець ХVІІІ – початок ХХІ ст.)» (керівник Краснодемська І. Й.).

Попри карантинні труднощі у вівторок 01.06.2021 р. з дотриманням усіх рекомендацій МОЗ України науковий форум розпочав свою роботу. З 10.00 до 11.00 було здійснено реєстрацію учасників заходу. В актовій залі НДІУ у цей же час відбувалася презентація наукового доробку П. Кононенка, яку організувала бібліотекар О. Митяй. Об 11.00 відбулося урочисте його відкриття.

З вітальним словом до присутніх звернувся директор НДІУ С. Наливайко, який відзначив важливу роль П. Кононенка як особистості та його напрацювань для української гуманітаристики загалом та для українознавства зокрема. Він наголосив на тому, що, незважаючи на несприятливі умови, українознавство має великий потенціал для розвитку. Також С. Наливайко зачитав привітання учасникам форуму від директора-засновника НДІУ, голови Громадської ради з питань розвитку НДІУ академіка П. Кононенка.

Зокрема, у цьому привітанні, яке символічно називається «Сповідь Душі щасливої людини», Петро Петрович наголошує: «Славна громадо Науково-дослідного Інституту українознавства, друзі, побратими, я справді відчуваю щасливим, що й через півстоліття ви прийшли поділитися почуттями і роздумами про історію, долю і місію нашого славного Інституту. Він народжувався синхронно з Незалежністю України. Ми відродили Концепт Грушевського–Вернадського про українознавство як універсум політики і філософії держави. Реанімуючи процес українізації 20-х років ХХ ст., ми не тільки сприяли, а й ініціювали та утверджували ідеали суверенної, соборної, правової, демократичної незалежної України, її ролі, долі

і місії в історичній еволюції поступу європейської цивілізації і культури, нового типу ери людських і міжнаціональних відносин. Ми докладали максимальних зусиль і домоглися визнання українознавства як однієї з провідних міжнародних наукових систем, а водночас і критеріального для всієї Європи, глобального планетарного визнання домінанти Україноцентризму! Оптимістично дивимось у грядущє, бо священнодіємо з незрівнянною любов'ю до Життя, Свободи і Людяності, здійснюючи вікопомну заповідь Тараса Шевченка: «Любіть Україну!». Вона – найрідніша і найпрекрасніша на Планеті Мати, Вселюдський гуманістично-культурний ідеал. Цим ми з вами горді й щасливі, і за гармонійне багатство ваших сердець я вклоняюся вам, вашій патріотичній любові, ролі і місії: я щасливий! Цього бажаю і кожному з вас!».

Модератор наукових читань Н. Безсмертна оприлюднила привітання ректора КНУ імені Тараса Шевченка В. Бугрова, в якому, зокрема, йшлося про важливу роль П. Кононенка у розвитку сучасного українознавства: «Українознавство ж стало піснею Вашого життя, а головною місією – повернення українству його історичної пам'яті, виховання чесних патріотів, мудрих українців, які

починатимуть своє життя з любові і шани до своїх матерів, батьків, дідів і прадідів, любові до своєї Батьківщини, до улюбленої справи, любові до життя, української книги й слова».

Модератор наукових читань О. Чирков виголосив урочисте привітання від директора Центру українознав-

ства філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка М. Обушного, в якому було зазначено: «Шановний Петре Петровичу! Ваш досвід і значний науковий доробок нині служать як теоретичним, так і практичним орієнтиром для нових поколінь. Як талановитий вчений та мудрий наставник Ви зробили вагомий внесок у розвиток української гуманітаристики, передаючи своїм учням неоціненний скарб знань про Україну і українців. Водночас, попри всі Ваші визначні творчі здобутки, найважливішим і найпотужнішим є Ваш доробок в царині українознавства. Адже для Вас це не просто наука, цілісна система знань про українську націю та її історичну місію, скарбниця її історичної пам'яті, а й особисте світосприйняття, складова внутрішнього світу. Ви утвердили українознавство як інтегративну науку та філософію виховання й освіти. Вихована на Ваших здобутках команда українознавців Київського національного університету імені Тараса Шевченка досягла значних педагогічних, наукових і громадських висот, а Ваші ідеї й наукові обґрунтування допомагають впровадженню інновацій в українську освіту та відстоюють національні інтереси».

Були зачитані привітання ювіляру від С. Брижиської, заступниці

генерального директора з наукової роботи Шевченківського національного заповідника (м. Канів); А. Крисоватого, ректора Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль).

З особистим привітанням ювіляру та учасникам наукових читань виступив голова правління Товариства «Знання» України В. Кушерець.

Пленарне засідання тривало до 16.00. З програмною доповіддю «Внесок академіка Петра Кононенка в концептуалізацію українознавства» виступив д. і. н., професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка Я. Калакура. Доповідач наголосив на вагомій ролі ювіляра у становленні і розвитку системи інтегративних знань про Україну та світове українство у світовому часопросторі.

Д. філос. н., професор, завідувач відділу військово-патріотичного виховання НДІУ В. Крисаченко виголосив доповідь «Біля витоків Інституту українознавства», у якій проаналізував становлення Інституту українознавства Київського університету імені Тараса Шевченка.

У свою чергу к. і. н., доцент Л. Токар у доповіді «Нові тенденції у суспільному розвитку України на початку XXI століття та їх осмислення в українознавстві» намагався досягнути сучасні тренди у цивілізаційному розвитку України, українського суспільства й українознавства.

Доктор наук у галузі політології, к. філос. н., професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Міжрегіональної академії управління персоналом

Ф. Медвідь у своєму виступі «Українознавство як важлива складова гуманітарної атури нації (з нагоди 90-річчя Петра Кононенка)» говорив про визначний внесок ювіляра у поступальний розвиток українознавства. На його думку, українознавство – не лише наука і навчальна дисципліна, а насамперед це своєрідна філософія, система цінностей й осердя Українського Світу.

К. б. н. В. Сніжко виступив з доповіддю «Особливості наукового українознавства». Вчений переконаний, що однією з визначальних рис цієї унікальної інтегративної науки є системний і комплексний підхід до осмислення розвитку України і українців.

Д. філос. н., професор Державного університету телекомунікацій В. Ятченко у виступі «Соціальна травма в історії й світогляді українців» здійснив порівняльний аналіз соціальних травм в історичному розвитку вірмен, євреїв і українців, а також наголосив на екзистенційному вимірі голодоморів (втрата жаги до життя, занепад моралі й традиційних цінностей тощо).

К. і. н., науковий співробітник Національного музею історії України О. Хоменко у доповіді «Концепт художньої

Доповідає В. Крисаченко

словесності в аналітичній оптиці українознавчої школи Петра Кононенка» акцентував увагу присутніх на головні засадничі концепти наукової школи П. Кононенка, підкреслив важливе місце української словесності в українознавчому парадигмальному дискурсі.

Вчитель історії та предмета «Захист України» Олексіївської ЗОШ І–ІІІ ст. Краснокутської районної ради Харківської області Ю. Свистун виступив із доповіддю «Українське кобзарство у ХХ – на початку ХХІ століть: неперервність традиції і сучасні виконавські практики». Практикуючий освітянин наголосив на важливій ролі українського кобзарства як явища в минулому й сьогоднішній Україні й українського народу. На його думку, кобзарство – це не лише героїчна сторінка в історії українців, а важливий чинник формування українського світогляду у громадян України загалом й посилення національно-патріотичного виховання молодого покоління зокрема.

К. філол. н., старший науковий співробітник Історико-меморіального музею Михайла Грушевського Я. Левчук у виступі «Традиційна українська дитяча субкультура кін. ХІХ – поч. ХХ ст. в сучасному музейному просторі» стисло проаналізувала становлення української дитячої субкультури, продемонструвала у відеопрезентації, як вона відображена у сучасних музейних експозиціях, та наголосила на важливості збереження традиційних елементів дитячої субкультури у сучасних українських родинах.

К. соц. н., доцент, завідувачка відділу філософії та геополітики НДІУ К. Настояща у доповіді «Українська культурна традиція: вектори і тенденції сьогодення» наголосила на важливості популяризації матричної української культури

як в Україні, так і за її межами. Саме тому вона запропонувала присутнім направити петицію до Офісу Президента України В. Зеленського з проханням присвоїти співацві К. Павленко (лідерці музичного гурту Go_A, який цьогоріч представляв Україну на Євробаченні у Нідерландах з піснею «Shum» і був другим після переможців серед пересічних глядачів Європи і світу) почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України», оскільки своєю творчістю вона активно пропагує українську етнічну культуру загалом і українську народну пісню зокрема на європейському рівні (вперше за 17 років представниця України заспівала пісню виключно українською мовою, і ця пісня знайшла відгук у серцях поціновувачів музичного мистецтва).

Педагог-організатор-методист, вчителька українознавства вищої категорії гімназії № 59 імені О.М. Бойченка м. Києва Л. Грабовська у доповіді «Сучасні виклики при викладанні українознавства в закладах загальної середньої освіти» зосередила увагу на необхідності повернення українознавства як важливої інваріантної складової навчального процесу та викладання його в усіх закладах освіти України (державних і приватних). Практикуюча освітянка поділилася власними напрацюваннями з впровадження українознавчої компоненти в навчально-освітній процес Київської гімназії № 59 імені О.М. Бойченка.

К. філос. н., старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ С. Бойко та голова Центральної Спільноти Українців у Німеччині (м. Берлін) Л. Млош у виступі «Співробітництво як ефективна форма поширення українознавчих знань і збереження української

ідентичності» акцентували на тому, що в умовах світової глобалізації і послаблення ідентичностей перед вченими-українознавцями постає нагальне завдання сприяти поступальному розвитку українознавства та збереженню української самобутності. Під час цієї доповіді було оприлюднено привітання ювіляру від учителів та учнів Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів, колишньої співробітниці НДІУ О. Містраль (директор української школи м. Парижа, Франція) та викладачів Українського гуманітарного ліцею м. Києва.

Треба відзначити, що НДІУ плідно співпрацює з Львівською українською гуманітарною гімназією імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови. Хоча через низку суб'єктивних і об'єктивних причин освітяни не змогли приїхати до Києва, але надіслали дуже оригінальні заявки й матеріали до Всеукраїнських наукових читань. Зокрема, це такі доповіді: «Реалізація українознавчих пошукувань педагогів ліцею в умовах експерименту» (директор гімназії Л. Васишин); «Мова як об'єкт та інструмент українознавчого дослідження» (заступник директора з навчально-виховної роботи Г. Строгуш); «Українознавчі практики у сфері фізичного виховання та спорту» (вчителька фізичної культури Н. Вітошинська); «Розвиток творчої особистості ліцеїста засобами народного музичного мистецтва і українознавства» (вчителька музичного мистецтва кафедри мистецтва М. Староста, вчитель англійської мови кафедри іноземних мов І. Ковальчук); «Українознавчі інноваційні підходи до формування соціальної активності ліцеїстів в умовах дистанційного навчання»

(заступник директора Л. Дзюбинська); «Взаємозв'язок українознавства і точних наук» (заступник директора Г. Харатон, учителька математики М. Критович, учителька фізики Г. Кузьмак).

Молодший науковий співробітник відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського К. Петриченко у доповіді «Внесок українського митця І. М. Кейвана (1909–1992) в культуру українців зарубіжжя» проаналізувала на прикладі життя й діяльності І. Кейвана потужний внесок зарубіжних українців не лише в культуру діаспорян, а й опосередковано в культуру українського народу в часи більшовицького тоталітарного режиму.

Науковець Т. Єрмашов у виступі «Українознавство початку 20 ст.: дорожок С. Єфремова» охарактеризував розвиток українознавчих студій під час Національно-визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. та в перші десятиліття XX ст. Окремо виступаючий наголосив на визначній ролі С. Єфремова у становленні українознавства як науки.

Науковий співробітник відділу української етнології НДІУ Л. Отрошко у доповіді «Петро Кононенко та Ярослава Стецько – дві знакові постаті однієї епохи» осмислила особисті ділові контакти двох непересічних особистостей – фундатора сучасного українознавства П. Кононенка й відомої політичної діячки Я. Стецько, яка, на думку доповідачки, позитивно впливала на вченого-українознавця та допомагала йому в осмисленні проблем, що постали перед українською діаспорою у буремному XX ст.

Науковий співробітник відділу української етнології НДІУ О. Чирков

І. Краснодемська, О. Газізова, Л. Токар, А. Кононенко,
Т. Єрмашов, Я. Калакура, С. Бойко, Л. Слободян

у виступі «Найактуальніші етнологічні питання українознавства, зумовлені російським реваншизмом» стисло охарактеризував сучасний стан українознавства, розкрив найбільш небезпечні виклики, які постали перед цією інтегративною наукою в умовах політики реваншу Російської Федерації, спрямованої на знищення української державності та цілковиту асиміляцію українського народу. Також виступаючий окреслив найактуальніші етнологічні питання українознавства, зумовлені російським реваншизмом.

К. і. н., завідувач відділу української етнології НДІУ Ю. Фігурний у доповіді «Роль українознавства в етнокультурному розвитку сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації супроти України» відзначив великий вплив на українські етнокультурні процеси пострадянського минулого та активну присутність Російської Федерації в українському етнокультурному просторі, а саме – злочинну діяльність адептів «руського мира». Під час неоголошеної російсько-української гібридної війни, яка триває вже восьмий

рік, українознавство як інтегративна наука та навчальна дисципліна мало би стати осердям україноцентричної державницької політики української влади в гуманітарній сфері України. Наразі НДІУ як провідна українознавча інституція в структурі МОН України через значне недофінансування не має можливості у повному обсязі виконувати взяті на себе наукові, науково-організаційні, освітнянські та просвітницькі завдання. Враховуючи великий

потенціал українознавства загалом та НДІУ зокрема для подолання залишків радянського минулого та російської гібридної агресії, наголосив виступаючий, учасники наукового зібрання мають надію привернути увагу українських урядовців щодо фінансування НДІУ та повернення йому статусу національного, незаконно відібраного у 2014 р.

Проаналізувавши підсумки Всеукраїнських наукових читань з міжнародною участю «Свою Україну любіть!», присвячених 90-літтю з дня народження академіка П. Кононенка, вчені-українознавці відзначили вагому роль ювіляра у формуванні, становленні і розвитку сучасного українознавства як комплексної інтегративної науки про Україну, українців і світове українство у світовому часопросторі та НДІУ як важливої наукової інституції, що впроваджує українознавство в усі сфери гуманітарного дискурсу України. Учасники наукових читань підтримали пропозицію завідувачки відділу філософії та геополітики НДІУ К. Настоящої щодо направлення петиції до Офісу Президента України В. Зеленського з проханням присвоїти

співачці К. Павленко почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України» за поширення української етнічної культури в Україні та світі. Також учасники форуму зобов'язали директора НДІУ С. Наливайка підготувати лист на адресу Прем'єр-міністра України Д. Шмигала з проханням покращити фінансування НДІУ (надання базового фінансування) та повернути йому статус національного. Всі ці реальні заходи уряду України дадуть можливість НДІУ значно посилити матеріальний, фінансовий, інтелектуальний потенціал та успішно виконувати взяті на себе зобов'язання перед українською державою й українською політичною нацією.

На завершення заходу директор НДІУ С. Наливайко висловив подяку усім учасникам Всеукраїнських наукових

читань з міжнародною участю «Свою Україну любіть!» за активну участь в обговоренні актуальних проблем українознавства та вагомому роль у його розвитку П. Кононенка.

Фотофіксацію наукових читань здійснив науковий співробітник відділу інформаційного забезпечення та наукових комунікацій НДІУ О. Сцібан.

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук,
завідувач відділу української
етнології НДІУ

Наталія БЕЗСМЕРТНА

orcid.org/0000-0001-8853-1110

молодший науковий співробітник
відділу української філології НДІУ